

**PSICHOLOGIJOS MOKSLAS:
Elektroninių šaltinių apžvalga**

Parengė **Sonata Vitkutė**,
Pagėgių savivaldybės viešosios bibliotekos
metodininkė – skaitytojų aptarnavimo skyriaus vedėja

Pagėgiai, 2010

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ANOTUOTŲ DUOMENŲ BAZIŲ BIBLIOGRAFINIŲ APRAŠŲ SĄRAŠAS.....	4
IŠVADOS.....	6
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	7

IVADAS

Duomenų bazė – tai tam tikra elektroninių išteklių komplektacijos rūšis bei informacijos paieškos atlikimui skirtos sistemos sudėtinis elementas. Dėl duomenų bazių klasifikacijos įvairumo, jose talpinamos informacijos pobūdžio, laikotarpio, profilio skirtingumo, duomenų pateikimo formos ir struktūros modelio nevienodumo, prieigos būdų specifiškumo bei nevienalyčio šiuos kompiuterinius šaltinius formuojančio rengėjų rato, pavieniai mokslininkai savitai, individualiai ir neretai, žvelgdami vis nauju rakursu, kitoniškai apibrėžia duomenų bazės terminą. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto doktorantė bei VU bibliotekos Vartotojų aptarnavimo skyriaus vedėja Žibutė Petrauskienė duomenų bazių sampratą identifikuoja dvejopai: 1) duomenų bazė – tai duomenų, reprezentuojančių ir aprašančių kokį nors įrašą, dažniausiai didelį ir sudėtingą, rinkinys; 2) duomenų bazė yra dokumentų saugykla, nuolat saugomų ir papildomų dokumentų ar įrašų rinkinys.¹

Šio darbo tikslas - pagilinti būsimųjų viešųjų ryšių specialistų (asmenų, studijuojančių vadybininko, bibliotekininko, pedagogo, žurnalisto, kitų specializacijų ypatumus) komunikacinius gebėjimus, reikalingus produktyviam kontaktinio ryšio užmezgimui su skirtingų socialinių sluoksnių, amžiaus grupių, išsilavinimo, religijų, kultūrų, tautybių, etc. visuomenės nariais. Todėl sudarytame duomenų bazių bibliografinių aprašų sąrašė atsispindi išimtinai tos bazės, kuriose galima rasti informacijos psichologijos mokslo tematika, mat neabejojama, jog asmenims, siejantiems savo ateitį su viešųjų paslaugų sektoriumi, svarbiausiu darbo faktoriumi turėtų tapti žmogiškasis veiksnys. O neturint nuovokos psichikos reiškinių išmanymo srityje, itin apsunkinamas grįžtamojo ryšio, savitarpio supratimo tarp specialisto ir vartotojo užmezgimo procesas. Siekiant skaitytoją išsamiau bei informatyviau supažindinti su aprašomomis duomenų bazėmis, pateikiamos šio elektroninių išteklių tipo charakteristikas atspindinčios bei paieškos galimybes elektroniniuose šaltiniuose atskleidžiančios rekomendacinės rodyklės. Sąrašė bibliografiniai įrašai išdėstyti duomenų bazių pavadinimų abėcėlės seka.

Pirminei potencialių duomenų bazių, reikalingų bibliografinio sąrašo sudarymui, paieškai pasitelkta išplėstinė paieškos galimybė *Google* paieškos sistemoje. Remiantis gautais šią užklausą atitinkančiais rezultatais, galutinė paieška atlikta Kauno technologijos universiteto bibliotekos interneto svetainėje.

¹ PETRAUSKIENĖ, Žibutė. Elektroniniai ištekliai humanitaroms. Iš *Knygotyra* [interaktyvus]. [Vilnius]: [Vilniaus universiteto leidykla], 2006, nr. 47 [žiūrėta 2010 m. rugpjūčio 31 d.], ekr. 229. Prieiga per internetą: <

1. ANOTUOTŲ DUOMENŲ BAZIŲ BIBLIOGRAFINIŲ APRAŠŲ SĄRAŠAS

1. Annual Reviews [interaktyvus]. Danvers: Copyright Clearance Center, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.annualreviews.org/>>.

Nuo 1992 m. „Annual Reviews“ duomenų bazė siūlo išsamias bei aktualias kritinių apžvalgų, pateiktų autoritetinių mokslininkų, kolekcijas. Šioje duomenų bazėje kasmet publikuojamų apžvalgų tematika sutelkta į 40 disciplinų, apimančių biomedicinos, visuomenės, socialinių, gamtos mokslų sferas. Galimos informacijos paieškos alternatyvos: pasitelkiant terminologiją, įrašant ieškomos medžiagos autorių identifikuojančius duomenis arba pasirenkant norimos mokslo srities žurnalus.

2. Highwire Press Journals [interaktyvus]. Palo Alto: Board of Trustees, the Leland Stanford Junior University, 1995-2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://highwire.stanford.edu/>>.

Šios daugiarūšės duomenų bazės kūrėjai bendradarbiauja su savarankiškais mokslinės produkcijos leidėjais, draugijomis, asociacijomis, universitetų spaustuovėmis, idant paspartintų 1395 žurnalų, rekomendacinių darbų, knygų, teisinių dokumentų skaitmeninę leidybą bei platinimą. Kombinuojama paprastosios ir išplėstinės paieškos galimybė. Taipogi norimos informacijos įmanoma ieškoti pagal tris sistemoje pateiktus kriterijus: autorių, leidėjų, temą. Kiekvienam kriterijui priklausantys darbai yra suklasifikuoti į biomedicinos, humanitarinių, medicinos, gamtos, socialinių mokslų sritis ir išdėstyti abėcėlės seka.

3. Informaworld [interaktyvus]. London: Informa UK Limited, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.informaworld.com/smpp/home~db=all>>.

Šioje multidisciplininėje duomenų bazėje realizuojama prieiga prie mokslinių žurnalų, enciklopedinio pobūdžio darbų iš žemės ūkio, mokslo ir technologijų, verslo ir komunikacijos sričių, referatinių duomenų bazių, 10 000 elektroninių knygų. Laisvai prieinama tik bibliografinė informacija. Galima paprastoji paieška (pasirinktinai informacija ieškoma visos svetainės duomenų masyve, leidinių pavadinimuose, autorių duomenų laukuose arba anotacijose). Taipogi siūloma pasinaudoti išplėstąja (loginių operatorių – AND, OR, NOT – galimybė, paieškos apribojimas pagal dokumento išleidimo laiko normatyvus, etc.), bibliografinė (naudojant specifinę ieškomo šaltinio informaciją) bei kryžmine (paiešką atliekant keliose mokslinėse duomenų bazėse) paieškomis.

4. Ingenta Connect [interaktyvus]. England: Publishing Technology, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ingentaconnect.com/>>.

Tai - daugiašakė duomenų bazė, leidžianti nemokamai susipažinti su elektroninių dokumentų santraukomis, referatais, turiniais, bibliografiniais duomenimis. Norint perskaityti visatekstį elektroninį dokumentą, būtina jį pirkti. Kiekvienas šioje duomenų bazėje pateikiamas elektroninis šaltinis yra pažymėtas specialiu jo ypatybes (nemokamas, naujai išleistas, atviros prieigos, prenumeruojamas, testuojamas) nurodančiu skiriamuoju ženklu. Galimi įvairūs informacijos paieškos variantai: paieška dokumento turinyje, žurnalo ar knygos pavadinime. Prieinama loginių operatorių ir specialių paieškos ženklų pasirinkimo galimybė.

5. *PsycARTICLES* [interaktyvus]. Washington: American Psychological Association, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.apa.org/pubs/databases/psycarticles/index.aspx>>.

Tai – visatekstė Amerikos psichologų draugijos, Amerikos psichologų draugijos edukacinių leidinių fondo, Kanados psichologų asociacijos bei Hogrefo leidėjų grupės publikuotų psichologijos mokslo žurnalų duomenų bazė. Galima tik paprastosios paieškos galimybė. Ieškoti pageidaujamos informacijos taipogi galima pasitelkiant abėcėlės seka pateiktas psichologijos temas, tokias kaip autizmas, depresija, šizofrenija, valgymo sutrikimai, etc.

6. *PsycINFO* [interaktyvus]. Washington: American Psychological Association, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo/index.aspx>>.

Ši retrospektyvinė referatinė duomenų bazė talpina psichologinio pobūdžio literatūros darbus, išleistus nuo 1800 m. iki dabartinio laikotarpio. Taipogi pateikiami įrašai, kurių publikavimo chronologinės ribos apima 1600 m. – 1700 m. laikotarpį. Siekiant vartotojui palengvinti informacijos paieškos procesą, suteikiama galimybė pasinaudoti elektroninių šaltinių santraukomis, referatais, anotacijomis, bibliografiniais duomenimis, nuorodomis į cituojamus dokumentus.

7. *Science* [interaktyvus]. New York: American Association for the Advancement of Science, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sciencemag.org/>>. ISSN 0036-8075 (print), 1095-9203 (online).

Žurnalo „Mokslas“ visatekstės duomenų bazės kolekcijose pateikiami teminiai / dalykiniai (gamtos, fizinių ir kitų mokslo sričių) bei specialių grupių (naujienu, reportažų, tyrinėjimų, etc.) dokumentų, išleistų nuo 1996 m., rinkiniai. Suteikiama paprastosios (informacijos ieška pagal prasminį žodį ar žodžių junginį) ir išplėstinės (informacijos ieška pagal skaitmeninio objekto identifikatorių, cituojamus dokumentus, raktažodžius, autorinius duomenis, išleidimo datą) paieškos galimybė. Registruoti ar šios duomenų bazės prenumeratą užsisakę vartotojai gali naudotis papildomomis paslaugomis: gauti šios duomenų bazės naujienas ir pasirinktų periodinių leidinių naujų numerių turinius ar publikacijų santraukas elektroniniu paštu.

8. *Springer Link* [interaktyvus]. Springer: Part of Springer Science+Business Media, [s.a.] [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.springerlink.com/>>.

Šioje universalioje duomenų bazėje pateikiama beveik 5 000 000 pilnateksčių interaktyvių dokumentų (žurnalų, knygų, etc.), suskirstytų į kolekcinis įvairių mokslo krypčių (architektūros ir dizaino, etikos, biomedicinos ir gamtos, verslo ir ekonomikos, chemijos, kompiuterijos, aplinkosaugos, inžinerijos, humanitarinių, socialinių ir teisės mokslų, matematikos ir statistikos, medicinos, fizikos ir astronomijos, programavimo) aplankus. Kiekvienos kolekcijos viduje informacija iškristalizuota į dar smulkesnius mokslinių disciplinų pogrupius. Taipogi suteikiama paieškos galimybė Rusijos bei Kinijos mokslinių bibliotekų duomenų archyvuose. Suteikiama visateksčio dokumento atsisiuntimo PDF ir jo peržiūros HTML formatais galimybė, bet ji yra apribota (tam būtina prenumeracija).

IŠVADOS

Siekiant sudaryto psichologijos srities anotuotų duomenų bazių bibliografinių aprašų sąrašo autoritetingumo ir išliekamosios vertės užtikrinimo, pateiktos išimtinai tik mokslinių organizacijų rengtos universalios, multidisciplininės ir šakinės duomenų bazės. Atsižvelgiant į pateikiamų dokumentų rūšis, sąrašo struktūroje dominuojančias pozicijas užima daugiarūšės (straipsnių, knygų, recenzijų, ekspertinių sistemų, etc.) duomenų bazės. Dažniausiai duomenų bazių sistematikoje derinama informacijos paieškos (tankiausiai aptinkama paprastoji, išplėstoji bei bibliografinė, rečiau - ekspertinė bei kryžminė) bei naršymo specialiai suklasifikuotuose (pagal mokslo sritis ar abėcėlės seką) elektroninių dokumentų rinkiniuose. Taikomi įvairūs ir dažnai skirtingose duomenų bazėse vis kitokie informacijos paieškos kriterijai: pagal skaitmeninio objekto identifikatorių, cituojamus dokumentus, raktažodžius, autorinius duomenis, išleidimo datą, leidinio pavadinimą, frazę, tarptautinius standartinius knygos, periodinio leidinio ar įrašo numerius, etc.

Visos bibliografiniame sąrašė nurodytos duomenų bazės riboja prieigą prie saugomų interaktyvių šaltinių: paprastai nemokamai pateikia dalinę – bibliografinę – informaciją. Norint gauti pilnatekstį dokumentą (jei duomenų bazė suteikia prieigos prie tokio pobūdžio duomenų paslaugą), būtina įstoti į registruotų vartotojų gretas arba tapti prenumeratoriumi, mokant atitinkamą mokestį. Tuomet tokio tipo informacijos vartotojui suteikiama daug galimybių: atsisiųsti dokumentą PDF formatu arba peržiūrėti tekstą HTML formatu, gauti duomenų bazės naujienas ar naujų leidinių numerių apžvalgas, turinius, straipsnių santraukas elektroniniu paštu, pasitelkiant papildomų paslaugų - *E-Mail Alerts ir RSS Feeds* - panaudos galimybę.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. *Annual Reviews* [interaktyvus]. Danvers: Copyright Clearance Center, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.annualreviews.org/>>.
2. *Highwire Press Journals* [interaktyvus]. Palo Alto: Board of Trustees, the Leland Stanford Junior University, 1995-2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://highwire.stanford.edu/>>.
3. *Informaworld* [interaktyvus]. London: Informa UK Limited, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.informaworld.com/smpp/home~db=all>>.
4. *Ingenta Connect* [interaktyvus]. England: Publishing Technology, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ingentaconnect.com/>>.
5. *Kauno technologijos universiteto biblioteka: nuorodos į elektroninius šaltinius* [interaktyvus]. Kaunas: Kauno technologijos universiteto biblioteka, [s.a.]. Atnaujinta 2010 m. rugpjūčio 25 d. [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://internet.unib.ktu.lt/www/duomenu_b.htm>.
6. PETRAUSKIENĖ, Žibutė. Elektroniniai ištekliai humanitarams. Iš *Knygotyra* [interaktyvus]. [Vilnius]: [Vilniaus universiteto leidykla], 2006, nr. 47 [žiūrėta 2010 m. rugpjūčio 31 d.], 242 ekr. Prieiga per internetą: <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:8K8WZNiIR6MJ:www.leidykla.eu/fileadmin/Knygotyra/47/ZIBUTE_PETRAUSKIENE.pdf+petrauskiene+zibute&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEESho1IqldQlbfzWtSndOw_WSWeooVuvgkFu0K0kuaRY-28HeHOfUgi6fgoq7lQrLRrVmu7Zo5KmhAh8-OikvJkvclhpq5hgk5LNgPe255-wzg83gHue9D9WvwTrStlGWuHk15yx&sig=AHIEtbSgSqWp8xbHR6iOdFQLD6j9BzqCeQ>. ISSN 0204-2061.
7. *PsycARTICLES* [interaktyvus]. Washington: American Psychological Association, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.apa.org/pubs/databases/psycarticles/index.aspx>>.
8. *PsycINFO* [interaktyvus]. Washington: American Psychological Association, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo/index.aspx>>.
9. *Science* [interaktyvus]. New York: American Association for the Advancement of Science, 2010 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sciencemag.org/>>. ISSN 0036-8075 (print), 1095-9203 (online).
10. *Springer Link* [interaktyvus]. Springer: Part of Springer Science+Business Media, [s.a.] [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.springerlink.com/>>.